

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۷، شماره پیاپی ۲۵، بهار ۱۳۹۶

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

عوامل مؤثر در بهبود نشاط اجتماعی از دیدگاه روستاییان

مطالعه موردی: شهرستان اردبیل

وکیل حیدری ساریان^۱: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

ارسطو یاری حصار: استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۱۵

صص ۴۱-۵۴

دریافت: ۱۳۹۴/۴/۲۷

چکیده

شادی و نشاط ماده اولیه‌ی تغییر جوامع و اجتماعات شهری و روستایی و تحول و تکامل درونی انسان‌ها است. در سکونتگاه‌های انسانی خوشحال و خرسند تولید بهتر، اقتصاد بیشتر و سالم‌تر خواهد بود و شاد بودن اجتماعات انسانی یکی از عوامل مؤثر به توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است و باعث توسعه پایدار می‌شود. هدف کلی این تحقیق بررسی عوامل بهبود نشاط اجتماعی از دیدگاه روستاییان شهرستان اردبیل باشد. روش تحقیق از نوع تحقیقات پیمایشی، توصیفی-تحلیلی به شمار می‌رود. جهت جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه به روستاییان ساکن در مناطق روستایی شهرستان اردبیل که جامعه آماری تحقیق را شامل می‌شود؛ مراجعه شد. که در این میان تعداد کل روستاییان شهرستان ۱۲۳۲۶۴ برآورد گردید. برای تعیین حجم نمونه روستاییان ساکن در نقاط روستایی شهرستان اردبیل از فرمول کوکران استفاده و در نهایت تعداد حجم نمونه افراد روستایی ۱۹۶ نفر تعیین گردید. افزون بر این برای تعیین روایی محتوای پرسش‌نامه از نقطه نظرات کارشناسان مختلف نیز استفاده شد. همچنین برای تعیین پایایی کمی پرسش‌نامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ و نرم‌افزار SPSS استفاده شد. در این تحقیق مقدار آلفای مذکور برای بخش‌های مختلف پرسش‌نامه ۰/۷۵ الی ۰/۷۸ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل عاملی استفاده شد و نتایج این مدل نشان داد که عامل اول با عنوان «مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی» با مقدار ویژه (۳/۶۳) بیش از ۲۵/۹۸ درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل دوم با عنوان «نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری» با مقدار ویژه (۲/۷۳) در مجموع (۱۹/۵۳) درصد از واریانس کل را تبیین کرد. عامل سوم با عنوان «بهداشت روانی و ارتقای میزان برخورداری» با مقدار ویژه (۲/۳۶) در مجموع (۱۶/۹۲) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل چهارم با عنوان «بهبودی اجتماعی و تعلقات مذهبی» با مقدار ویژه (۲/۲۱) در مجموع (۱۵/۷۹) درصد از کل واریانس را تبیین کرد.

واژه‌های کلیدی: نشاط اجتماعی، توسعه اجتماعی، شادکامی، توسعه روستایی، شهرستان اردبیل.

^۱ نویسنده مسئول: vheidari56@gmail.com، ۰۹۱۴۳۵۱۳۳۰۹

بیان مسأله:

شادی و نشاط، گم‌شده انسان معاصر و مطلوب مشترک همه انسان‌ها است. برخی معتقدند اهمیت عمده زندگی، در نشاط نهفته است و انگیزه اصلی انسان‌ها در همه زمان‌ها، چگونگی دستیابی و حفظ و ارتقای آن‌هاست. شادی و نشاط موجب سلامتی عاطفی، روانی، جسمی و امیدواری را فراهم می‌کند و هم‌چنین زندگی را خوشایند ساخته و اشتیاق برای پرداختن به فعالیت‌های اجتماعی را آسان می‌کند. به عبارتی، یکی از چالش‌های فراروی انسان در دنیای امروز، احساس بهزیستی و شادمانی است، چرا که با وجود پیشرفت‌های چشم‌گیر در فن‌آوری و تأمین آسایش انسان، احساس شادمانی وی افزایش نیافته است (Ghatrei, 2007: 8). به تجربه ثابت شده که شادی و نشاط ماده اولیه تغییر جوامع و اجتماعات شهری و روستایی و تحول و تکامل درونی انسان‌ها است. در سکونتگاه‌های انسانی خوشحال و خرسند تولید بهتر، اقتصاد بیشتر و سالم‌تر خواهد بود و شاد بودن اجتماعات انسانی یکی از عوامل مؤثر به توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است و باعث توسعه پایدار می‌شود (Akbarzadeh, 2012: 50). به جرأت می‌توان ادعا کرد که تمامی کوشش انسان‌ها در زندگی برای دستیابی به شادی و نشاط در آینده است، بدین معنی نشاط و شادکامی متغیر مهمی در توسعه به طور اعم و توسعه روستایی به طور اخص محسوب می‌شود.

شایان ذکر است اطلاع از میزان نشاط اجتماعی و انگیزش روستاییان به دلیل اثرات انکارناپذیر آن بر افزایش میزان بهره‌وری، بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی، تقویت سلامت روحی و روانی، کاهش اضطراب و ناملایمات روحی، شکوفایی اجتماعی، افزایش میزان کارآمدی، ارضای نیازهای عاطفی و تقویت عزت نفس و ... جوامع روستایی، یکی از مهم‌ترین ابزارهای تصمیم‌گیری است که مسئولان و مدیران بایستی به آن توجه داشته باشند و با توجه به این‌که نشاط اجتماعی به عنوان بخشی از فرآیند ارزیابی نیازها برای برنامه‌ریزی بهسازی نیروی انسانی در نواحی روستایی مطرح است، لذا سهم بسزایی در بهبود بهره‌وری نیروی انسانی، بهبود کیفیت زندگی و ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی و افزایش رضایتمندی در نواحی روستایی خواهد داشت. هم‌چنین در طی چند سال گذشته، در نواحی روستایی شهرستان اردبیل یک سری اتفاقات و مسائلی از قبیل بیگانگی اجتماعی، پایین آمدن مثبت اندیشی و قطعیت در کار، نداشتن امید به آینده، عدم ارضای نیازهای عاطفی، عدم احساس امنیت اجتماعی، عدم خلاقیت و ابتکار، پایین بودن میزان کارآمدی، پایین آمدن شاخص‌های کیفیت زندگی، پایین آمدن میزان خوش‌بینی به زندگی، عدم مشارکت در فعالیت‌های گروهی و پایین آمدن رضایتمندی شغلی رخ داده که میزان نشاط اجتماعی روستاییان را تحت شعاع قرار داده و میزان انگیزش درونی آنان را از انجام فعالیت‌های اقتصادی و سایر فعالیت‌ها و ماندگاری آنها در نواحی روستایی کاهش داده است. افزون بر این در طی این سال‌ها، در نواحی روستایی شهرستان اردبیل نشاط اجتماعی روستاییان به دلیل عدم توجه به بهبود کیفیت زندگی، کاهش درآمد‌های فردی و عمومی ساکنان روستایی، عدم توجه به زیرساخت‌های فیزیکی، نبود امنیت شغلی، پایین بودن فرصت‌های ازدواج، نبود مسکن مناسب، کمبود وسایل تفریحی و رفاهی، ضعف در مهارت‌های ارتباطی با دیگران و انزوا و گوشه‌گیری، تورم و دسترسی سخت و دشوار به امکانات لازم و اولیه برای یک زندگی ساده، نهادینه شدن بعضی ضد ارزش‌ها مانند کم شدن روحیه تعاون و همدلی و نوع دوستی و یا زیاد شدن ریا و دروغ، عدم توجه به بحران‌های طبیعی اعم از خشکسالی، سیل و ...، عدم توجه به ریسک‌های کشاورزی، عدم تنوع‌بخشی فعالیت‌های اقتصادی مانند گردشگری و ...، افزایش بیکاری، بی‌توجهی به بازتوزیع درآمد و اشتغال، بی‌توجهی به توسعه منابع انسانی روستایی، عدم حمایت از خلاقیت روستاییان و کارآفرینی، عدم حمایت از بازاریابی و بازرسانی به موقع محصولات کشاورزی، عدم حمایت دولت از دسترسی سهل و آسان روستاییان به منابع مالی و اعتباری، در اختیار قرار ندادن نهاده‌های کشاورزی توسط دولت، سخت و زیان‌آور بودن فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی، کاهش بهره‌وری، عدم تبلیغات مثبت علیه روستاییان، عدم امکان دسترسی به خدمات و اقدامات ترویجی، عدم توجه به بهداشت عمومی و آموزش روستایی، عدم توجه به تأمین‌های اجتماعی روستایی، بی‌توجهی در خصوص تقویت زیرساخت اقتصادی، عدم ارائه خدمات ترویجی، عدم تخصیص بودجه کافی به فعالیت‌های عمرانی و سایر فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی، عدم پخش برنامه‌های رادیو و تلویزیونی نشاط بخش و شادی‌آفرین، عدم ارائه مشاوره در زمینه‌های تولید و توزیع و مصرف

جوامع روستایی، عدم ثبات در سیاست‌های دولت پیرامون برنامه‌ریزی توسعه روستایی و عدم حمایت دولت از صنایع روستایی و... به شدت پایین آمده است.

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل بهبود نشاط اجتماعی از دیدگاه خودشان صورت گرفته است و پژوهش‌های پیرامون ارتقای نشاط اجتماعی در نواحی روستایی نشان داده است که عوامل مختلفی مانند عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی و روان‌شناختی تأثیر به‌سزایی در ارتقای نشاط اجتماعی در نواحی روستایی داشته است. هدف این مقاله بررسی عوامل بهبود نشاط اجتماعی در مناطق روستایی است به این خاطر، این مطالعه به دنبال آن است که این سؤال را مورد بررسی و کاوش قرار دهد: آیا بین عوامل اجتماعی، محیطی، روان‌شناختی و اقتصادی با افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی ارتباط معنادار وجود دارد؟ در این ارتباط همان‌طوری که در مقدمه گفته شد ابتدا مبانی نظری نشاط اجتماعی مورد بحث قرار گرفته سپس با ارائه متغیرهای تحقیق عوامل بهبود نشاط اجتماعی در مناطق روستایی بررسی گردیده است.

پیشینه و ادبیات نظری تحقیق:

هزار جریبی و آستین افشان (۱۳۸۸) در مطالعات خود پیرامون «بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی استان تهران» دریافتند که مجموعاً سه متغیر امید به آینده، ارضای نیازهای عاطفی و مقبولیت اجتماعی، ۵۷/۳ درصد از تغییرات متغیر نشاط اجتماعی را تبیین می‌کنند. آرگایل بر این باور است که روابط اجتماعی تأثیر بسیاری زیادی بر شادکامی دارد. دورکیم هم در نظریات خود، حضور افراد در انجمن‌های داوطلبانه را منبع رضایت خاطر آنها می‌داند. گیدنز نیز بر ماهیت رابطه ناب همراه با اعتماد که در آن شادکامی به وجود خواهد آمد، اشاره می‌کند. بر این اساس، در این نظریات به گونه‌ای نشان داده شده است که بین فعالیت‌ها و مشارکت‌های اجتماعی، ارضای نیازهای عینی، و اعتماد بین افراد و شادکامی رابطه وجود دارد (Argyle, 2001: 25). جعفر جریبی و رضا صفری شالی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در استان مرکزی» به این نتیجه رسیدند که متغیر امید به آینده مهم‌ترین عامل در تبیین نشاط اجتماعی هستند. مجموع متغیرهای احساس عدالت اجتماعی، پایبندی به ارزش‌های دینی، ارضای نیازها و احساس محرومیت، ۵۳ درصد تغییرات نشاط اجتماعی را تبیین می‌کنند. ویتز (۱۹۹۸) در مطالعات خود دریافت که بین امکانات رفاهی، محیط اجتماعی، مشارکت اجتماعی و عضویت در گروه‌ها با افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد (Witter, 1998: 146). نیت و لینا «۲۰۰۶» میزان درآمد، اوضاع اقتصادی و احساس خوشی و عزت نفس و اعتماد به دیگران را از عوامل مؤثر در افزایش شادکامی اجتماعات روستایی می‌داند (Knight and Lina, 2006: 18). لیا (۱۹۹۹)، بر این عقیده است که شادکامی اجتماعی به استقلال در تصمیم‌گیری، میزان خوش‌بینی به زندگی، کارآمدی و اجتماعی بودن و رضایت‌مندی شغلی روستاییان منجر می‌شود (Lia, 1999: 85). به باور ولزاکو و رویا (۲۰۰۵)، افزایش امکانات رفاهی، مشارکت در جمع، عضویت در گروه‌ها، سلامت روحی و کیفیت رضایت از زندگی در درگرو ارتقای نشاط اجتماعی افراد روستایی می‌باشد. افرادی که شاد هستند، احساس امنیت بیشتری می‌کنند و به کسانی که با آنها زندگی می‌کنند، بیشتر اظهار رضایت می‌کنند (Velazco and Roya: 36). نایت و لینا (۲۰۰۶) در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که بین کارآمدی، تعامل اجتماعی، کیفیت رضایت از زندگی و داشتن امید به آینده با افزایش نشاط اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد (Knight and Lina, 2006: 16).

تاکنون تعاریف متعددی از نشاط اجتماعی به عمل آمده است و نشاط اجتماعی عبارتست از: ارزیابی کلی و ذهنی فرد از زندگی خود (Veenhoveen, 2000: 212)؛ احساس مثبت فرد و ارتباط آن با رضایت خاطر او از زندگی (Argyle, 2008: 8)، چگونگی داوری فرد درباره گذران زندگی خود (Sligman, 2002: 80)؛ قضاوت شخص درباره مطلوبیت کیفیت کلی زندگی خود (Johnson and Krueger, 2006: 682)؛ دل‌بستگی به خود و دیگران و نقطه آغاز حرکت‌هایی تازه به سوی افق‌های دوست داشتنی و تعبیری مثبت از موافق بودن جریان‌های حیات با نیازهای انسانی (Chalabi, 2004: 55). بررسی متون روانشناسی نشان می‌دهد انسان در موقعیت‌های مختلف زندگی روزمره، عواطف و هیجانات متعدد و متفاوتی را تجربه می‌کند، که تا حدی زیادی بر تصمیم‌گیری‌ها، اعمال و افکارش تأثیر می‌گذارند، امروزه متأسفانه انسان از نقش هیجانات خود که عامل

بسیار مهمی در انگیزش و رفتار هستند، آگاهی کمی دارد. یکی از مهم‌ترین این حالات شادکامی است که در برگزیده احساسات مثبتی مانند لذت، آرامش، حس جریان داشتن و شیفتگی در زندگی است. به قول اریک فروم «انسان از لحظه‌ای که به دنیا می‌آید تا آن دمی که از دنیا می‌رود در تلاش است خوشبخت و شادکام باشد» (Miri et al., 2014: 158). زیرا انسان با نشاط و شادکام، انسانی مبتکر، کارا، مولد و سازنده است و همین اعمال مثبت به سلامت روانی و فیزیکی او نیز کمک شایانی خواهد کرد (Anbari and Haghi, 2013: 2). به باور مایرز (۲۰۰۲)، نشاط اجتماعی سرآغاز توسعه هر جامعه محسوب می‌شود و بی‌توجهی به این موضوع زمینه تخریب جامعه را فراهم آورده و در فرآیند مدیریت توسعه مشکلاتی را ایجاد می‌کند.

بررسی اسناد و مدارک نشان می‌دهد مقوله نشاط یا شادکامی در فلسفه و اخلاق، ذیل مفهوم «سعادت» بیان شده است. فلاسفه یونان باستان، شادکامی آدمی را در فرآیند غنی کردن فضایل اخلاقی و عالی می‌جستند. در فلسفه اسلامی افعال انسان، دارای غایت است و غایت تمام افعال، حرکت به سوی سعادت است. بدین مفهوم فردی که از زندگی‌اش خشنود خواهد بود که در پی بدست آوردن هر چه بیشتر (کمی و کیفی) فضایل اخلاقی و سعادت نوع انسان باشد. در ادبیات مدرن نوع نگاه به شادی و شادکامی متفاوت می‌شود. روان‌شناسان و جامعه‌شناسان، با رویکردی اجتماعی و بعضاً مادی‌تر، نشاط را تبیین می‌کنند. از دیدگاه روان‌شناسان، بنیاد شادی «ذهنیت مثبت» است و برای انگیزش و تداوم شادی، باید ذهنیت‌های مثبت را تقویت کرد (Anbari, 2012: 41). چلبی «شادی و خرسندی کنش‌گران فردی را در شبکه مبادلات بین نظام جامعه‌ای و نظام شخصیت جستجو کرده و با بهره‌گیری از چارچوب مفهومی چند بعدی که از انسان، شخصیت و جامعه در اختیار می‌گذارد، کم و کیف شادمانی افراد را مرتبط با احساس رضایت و خشنودی آنها از احساس چهارگانه در سطح فردی و جامعه‌ای می‌داند». وی با الهام از الگوی جامعه شناختی و مطابق با متغیرهای الگوی پارسونز، چهار بعد اصلی برای نظام شخصیتی انسان قائل است که عبارتند از: ابعاد برون‌گرایی، نژادگرایی، بعد انسجامی و شناختی (Chalabi, 2006: 6-7). در برخی از نظریه‌ها، مانند نظریه وینهوون (۱۹۹۴)، این اعتقاد وجود دارد که بهزیستی ذهنی و شادکامی معلول احساس ارضای نیازهای اساسی و کلی انسان است. از نظر وی، اگر مردم، نیازهای گرسنگی، تشنگی، سرما و گرمای آنان برطرف شود، می‌توانند شادکام باشند. البته این احساس رضایت ارتباط نزدیکی با ارزش‌ها، ایده‌آل‌ها، و اهداف خاص افراد دارد (Veenhoveen, 2000: 212). مطالعات نشان می‌دهد که متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی نیز به صورت غیر مستقیم و به واسطه متغیر ارضای نیاز بر روی شادکامی تأثیر فزاینده دارد؛ بدین شکل که ارضای نیاز در بین افراد با پایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتر، بیشتر از افراد با پایگاه اجتماعی و اقتصادی پایین‌تر است و با بالا بودن میزان ارضای نیاز در نزد دیگران، میزان شادکامی نیز بالا خواهد بود (Hezarjeribi and Safari shali, 2011).

بر طبق نظریه دستیابی به ارزش‌ها نشاط یک احساس فردی نیست، بلکه واقعیتی مستقل از احساسات فردی است و عبارتست از دستیابی به چیزهایی که از نظر عموم واقعا ارزشمند به حساب می‌آیند (Darling abd and Stinberg, 1993: 13) به نقل از هزار جریبی و آستین افشان، (۱۳۸۸) مطابق تئوری شکاف میکالوس، افراد با مقایسه شرایط و یا عملکرد واقعی خود با شرایط استاندارد در مورد شادی و شادکامی خود قضاوت می‌کنند، در صورتی که مقایسه مطلوب باشد، احساس شادی تسهیل و در غیر این صورت این احساس دچار وقفه خواهد شد (Anbari and Haghi, 2015: 6). بر طبق نظریه لذت‌گرایی نشاط و خوشبختی فقط یک احساس است زندگی شاد، لذت انسان را افزایش داده و غم انسان را کم می‌کند. این نظریه بر اساس نظریه فایده‌گرایی بنتام ارائه شده است (Sligman, 2002: 1) به نقل از هزار جریبی و آستین افشان، (۱۳۸۸) بر اساس نظریه «محروریت نسبی» عموماً انسان‌ها به مقایسه خود با دیگران می‌پردازند و وقتی در این رابطه، احساس فقر و بی‌عدالتی کنند، واکنش‌های شدید عاطفی (مانند تعویض شغل، کارشکنی و خودکشی و غیره) را انجام می‌دهند و وقتی این احساس به والا درجه خود برسد، به احساس تضاد اجتماعی می‌انجامد و تعارض‌های شدیدی را در پی دارد (Rafiepour, 2000: 45). مطابق تئوری امید یکی از زمینه‌های اصلی و مهم در بوجود آمدن احساس نشاط و شادی، وجود امید نسبت به خود، زندگی و آینده است. احساس اضطراب و یا نگرانی با عدم امید به آینده رابطه مستقیم دارد. امید به آینده دست یافتن به هدف یا انتظار

دستیابی به هدف می‌باشد، به گونه‌ای که «شو» تئوری امید را تئوری انگیزش نامیده است (Campbell, 1981: 5). بر مبنای نظریه خواسته‌ها نشاط و خوشبختی به معنای دستیابی به خواسته‌هاست. و زمانی که فرد خواسته خود را در قالب «دستیابی به شادی و رهایی از غم» تعریف می‌کند نظریه خواسته‌ها، نظریه لذت‌گرایی را نیز در بر می‌گیرد (Hezarjeribi and Astin Afshan, 2012: 130). به اعتقاد داینر و سیلگمن (۱۹۹۶) کاهش تنش‌های اجتماعی، افسردگی و میزان کاهش از خودبیگانگی از متغیرهای تاثیرگذار در افزایش نشاط اجتماعی می‌باشند (Diner and Silgman, 2002:85). فلیپس (۱۹۷۶) بر این باور است ارتقای نشاط اجتماعی باید در سرلوحه اقدامات و متولیان مدیریت توسعه قرار بگیرد به این دلیل که، پیشرفت و توسعه هر جامعه‌ای اعم از اجتماعات شهری و روستایی تا حدود بسیار زیادی به افراد و نیروهای بانشاط پیش‌برنده توسعه آن اجتماعات بستگی دارد (Philips, 1976: 455). به زعم هیلز و آرگیل (۲۰۰۱) نشاط اجتماعی موتور محرکه توسعه پایدار هر جامعه‌ای محسوب می‌شوند زیرا که، به بسط و گسترش امنیت اجتماعی، ارتقای تولید توأم با خلاقیت و ابتکار و نوآوری و تقویت انسجام اجتماعی و تقلیل بیگانگی اجتماعی و در نهایت به باسازی و ارتقای سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی که جزو شالوده و بنیان‌های اساسی توسعه پایدار قلمداد می‌شوند مدد می‌رساند (Hills and Argyle, 2001: 1358). چانگ^۱ (۲۰۰۹) بر این باور است که تولید، بهره‌وری، افزایش میزان تولیدات و افزایش ضریب اشتغال و امنیت اجتماعی در هر جامعه‌ای تا حدودی به افزایش نشاط اجتماعی آن جامعه بر می‌گردد (Chang, 2009: 837). در نهایت، متغیرهای تحقیق با توجه به مرور ادبیات و پیش‌نگاشته‌های موضوع و بر اساس اهداف پژوهش، در شکل شماره ارائه شده است.

شکل ۱- متغیرهای تحقیق - مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴.

روش تحقیق:

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است. این مطالعه از نوع بررسی توصیفی و به لحاظ زمانی، مقطعی (بهار ۱۳۹۳)، به لحاظ ماهیت کاربردی و از بعد وسعت نیز پهنانگر بوده است. در اجرای این تحقیق از دو روش مطالعه اسنادی و میدانی (پیمایشی) سود برده شده است. در روش اسنادی جهت تدوین چارچوب نظری تحقیق به مطالعه انجام گرفته و نظریات صاحب‌نظرانی که به این موضوع پرداخته‌اند، مراجعه شد. در این راستا برای انجام مطالعه اکتشافی و بدست آوردن شاخص‌های تحقیق، از افراد صاحب‌نظر در ارتباط با موضوع تحقیق مصاحبه به عمل آمد و سپس با توجه به مبانی نظری تحقیق و نتایج بدست آمده از مصاحبه، پرسش‌نامه تحقیق به عنوان ابزار جمع‌آوری داده‌ها تهیه و تنظیم شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شامل کل روستاییان ساکن در مناطق روستایی شهرستان اردبیل می‌باشد ($N=123264$)، که از این میان تعداد

¹. Chang

۱۹۷ نفر با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، تلفیقی از پرسشنامه محقق ساخته و پرسش نامه‌های مورد آزمون قرار گرفته شده توسط سایر محققان بوده است و برای امتیازدهی آن از طیف پنج قسمتی لیکرت استفاده گردید. در مرحله امتیازدهی، از آن جا که دسته‌ای از سئوال‌ها در جهت منفی مطرح شده‌اند، با استفاده از نرم‌افزار SPSS، کدگذاری مجدد برای این دسته از سئوال‌ها انجام شد. بنابر این، امتیاز پاسخ‌ها در سئوال‌ها با جهت مثبت به صورت: ۵= کاملاً موافقم، ۴= موافقم، ۳= نظری ندارم، ۲= مخالفم و ۱= کاملاً مخالفم و در مورد سئوال‌ها منفی عکس این حالت می‌باشد. روایی صوری پرسشنامه توسط پانل متخصصان مورد تایید قرار گرفت. مطالعه راهنما در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۳۰ پرسشنامه صورت گرفت و با داده‌های کسب شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا، پایایی بخش‌های مختلف پرسشنامه تحقیق ۰/۷۵ الی ۰/۷۸ بدست آمد. همان‌طوری که جدول شماره (۱) نشان می‌دهد روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی ساده از تمامی روستاهای شهرستان بوده است (۲۹ روستا). افزون بر این، به لحاظ اوضاع طبیعی ۱۱ روستای نمونه از نوع جلگه‌ای، ۹ روستا از نوع کوهستانی و ۹ روستا از نوع جلگه‌ای-کوهستانی می‌باشد. و همان طوری که پیش‌تر گفته شد تعداد نمونه پژوهش حاضر ۱۹۷ نفر می‌باشد که از آن بین تعداد نمونه روستای آرالوی بزرگ (۱۶) نفر، انزاب علیا (۱۳)، ایوریق (۱۴)، بنفشه درق (۳)، آق چه کند (۵)، پیراقوم (۸)، جبه‌دار (۹)، وکیل آباد (۵)، یایچی (۴)، حفظ‌آباد (۴)، سامیان (۳)، گیلانده (۶)، گل تپه (۵)، شام‌اسبی (۱۱)، دیجوجین (۱۱)، دلیلو (۴)، ساوجبلاق (۳)، شریف بیگللو (۶)، طالب قشلاقی (۱۰)، علی قشلاقی (۳)، کردعلی (۴)، کوهساره (۳)، گلی (۴)، گورادل (۳)، محمودآباد (۴)، ملاباشی (۱۴)، حکیم قشلاقی (۸)، عباس‌آباد (۳) و آق‌بلاغ رستم‌خانی (۱۱) نفر می‌باشد.

جدول ۱- تعداد جمعیت و حجم نمونه انتخابی به تفکیک روستا

بخش	دهستان	روستا	تعداد نمونه	بخش	دهستان	روستا	تعداد نمونه
هیر	فولادلوی شمالی	ارالوی بزرگ	۱۶	هیر	فولادلوی جنوبی	دلیلو	۴
مرکزی	کلخوران	انزاب علیا	۱۳	مرکزی	ارشق شرقی	ساوجبلاق	۳
هیر	فولادلوی شمالی	ایوریق	۱۴	مرکزی	ارشق شرقی	شریف بیگللو	۶
مرکزی	بالغلو	بنفشه درق	۳	مرکزی	ارشق شرقی	طالب قشلاقی	۱۰
هیر	کلخوران	آق چه کند	۵	مرکزی	غربی	علی قشلاقی	۳
مرکزی	شرقی	پیراقوم	۸	هیر	هیر	کردعلی	۴
مرکزی	غربی	جبه‌دار	۹	هیر	هیر	کوهساره	۳
مرکزی	سردابه	وکیل آباد	۵	مرکزی	بالغلو	گلی	۴
هیر	هیر	یایچی	۴	هیر	فولادلوی شمالی	گورادل	۳
هیر	فولادلوی جنوبی	حفظ آباد	۴	هیر	فولادلوی جنوبی	محمود آباد	۴
مرکزی	کلخوران	سامیان	۳	مرکزی	بالغلو	ملاباشی	۱۴
مرکزی	کلخوران	گیلانده	۶	مرکزی	بالغلو	حکیم قشلاقی	۸
مرکزی	ارشق شرقی	گل تپه	۵	هیر	فولادلوی جنوبی	عباس آباد	۳
مرکزی	بالغلو	شام اسبی	۱۱	مرکزی	شرقی	آق بلاغ رستم خانی	۱۱
مرکزی	سردابه	دیحوجین	۱۱				

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

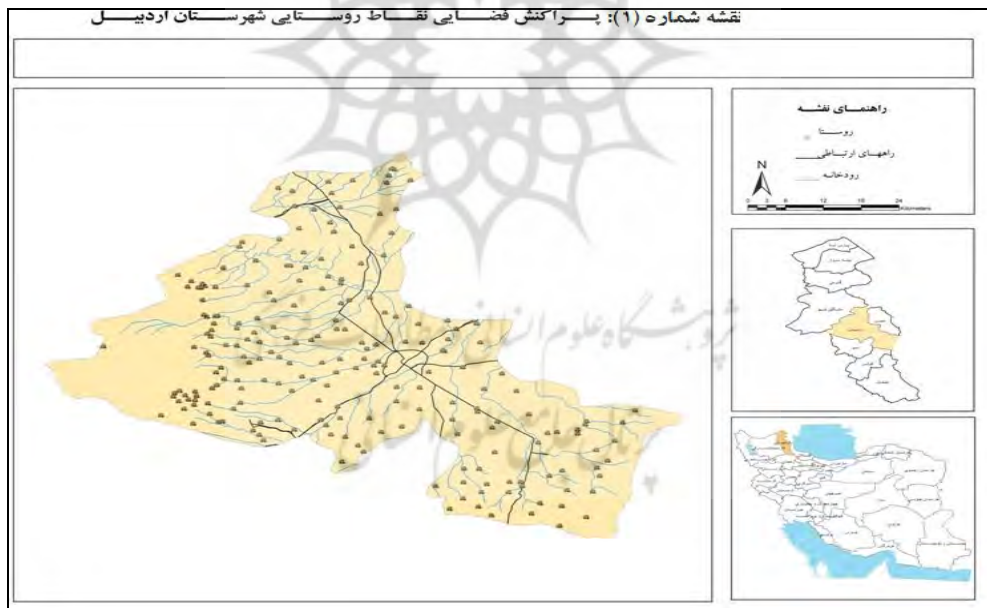
داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شد. در بخش آمار توصیفی با استفاده از آماره‌هایی نظیر فراوانی، میانگین و انحراف معیار به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شد. و در بخش استنباطی مهم‌ترین روش آماری به کار رفته در این پژوهش تحلیل عاملی است. تحلیل عاملی تحلیل آماری از روش‌های چند متغیره است که در آن متغیرهای مستقل و وابسته مطرح نیست. زیرا این روش، از شیوه‌های هم وابسته است

که در آنها همه متغیرها نسبت به هم وابسته شمرده می‌شود و تلاش می‌شود متغیرهای بسیاری در چند عامل خلاصه شود. به سخن دیگر، تحلیل عاملی شمار فراوانی از متغیرها را بر حسب شمار کمی از ابعاد یا سازه‌ها بیان می‌کند که این سازه‌ها عامل یا فاکتور نامیده می‌شود. این روش برای شناسایی سازه‌ها یا عناصر سازنده یک پدیده به کار می‌رود. بنابر این، هدف اصلی شیوه تحلیل عاملی، کوتاه‌سازی و سودمند ساختن داده‌های بدست آمده از متغیرهای فراوان و تبدیل آنها به دسته کوچک‌تر از سازه‌های ترکیبی تازه (عامل‌ها) با کم‌ترین میزان از دست رفتن داده‌ها است (Kalantari, 2003: 291). در نهایت در پژوهش حاضر فرضیه‌های زیر مورد استفاده قرار گرفته است.

- ۱- بین عامل اقتصادی و افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۲- بین عامل اجتماعی و افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۳- بین عامل محیطی و افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۴- بین عامل روان‌شناختی و افزایش نشاط اجتماعی در مناطق روستایی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

قلمرو مورد مطالعه:

اردبیل یکی از شهرستان‌های استان اردبیل است که مرکز آن شهر اردبیل است. این شهرستان به عنوان یکی از مناطق سردسیر ایران بین پنج تا هشت ماه از سال سرد است. اردبیل از شمال به شهرستان نمین از جنوب به گیوی از غرب به مشگین‌شهر و از شرق به استان گیلان محدود است. جمعیت این شهرستان بر اساس سرشماری سراسری سال ۱۳۹۰ ایران، برابر با ۲۷۴۲۰۵ نفر است. که از این بین ۱۵۰۹۴۱ نفر در نقاط شهری و ۱۲۳۲۶۴ نفر در نقاط روستایی ساکن هستند. این شهرستان دارای ۳ شهر به نام اردبیل، هیر و سرعین است. هم‌چنین، شهرستان اردبیل دارای دو بخش، ۱۱ دهستان، ۳۲۹ آبادی دارای سکنه می‌باشد. (شکل شماره ۲).

شکل ۲- پراکنش فضایی نقاط روستایی شهرستان اردبیل

یافته‌های تحقیق:

الف) نتایج توصیفی: نتایج حاصل از یافته‌های توصیفی در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد در مورد امکانات زندگی در روستا وضعیت ۳/۲۰ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۹/۳۴ درصد در سطح کم، ۲۰/۲۶ در سطح متوسط، ۲۸/۵ در سطح زیاد و ۳۸/۷ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. در مورد متغیر محیط اجتماعی مطلوب ۴/۱۵ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۹/۴۵ درصد در سطح کم، ۱۰/۷۶ در سطح متوسط، ۳۷/۶۳ در سطح زیاد و ۲۸/۰۱ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. وضعیت عدالت اجتماعی ۸/۲۴ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۱۶/۴۶ در سطح کم، ۱۲/۳۱ در سطح متوسط، ۲۶/۵۰ در سطح زیاد و ۳۶/۴۹

در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. در مورد متغیر پایبندی به ارزش‌های مذهبی و دینی بیش‌ترین فراوانی (۳۹/۱۸ درصد) در سطح زیاد و خیلی زیاد و کمترین فراوانی با (۲۷/۲۲ درصد) در سطح کم و خیلی کم ارزیابی شدند. در مورد میزان درآمد وضعیت ۵۵/۱۴ درصد از پاسخ‌گویان در سطح زیاد و خیلی زیاد، ۳۱/۱۲ درصد در سطح کم و بسیار کم برآورد گردید. در مورد وضعیت همبستگی اجتماعی ۲۸/۷۵ از پاسخ‌گویان با میانگین ۵/۴۲ و انحراف معیار ۰/۶۷ در سطح زیاد و خیلی زیاد، ۵۲/۳۲ در سطح خیلی کم و کم و ۱۸/۹۳ در سطح متوسط ارزیابی شدند. وضعیت رضایت از زندگی ۲۵/۷۴ از پاسخ‌گویان در سطح زیاد و خیلی زیاد و ۴۹/۵۴ درصد از پاسخ‌گویان در سطح کم و خیلی کم و ۱۴/۷۲ در سطح متوسط ارزیابی شدند.

در مورد مقبولیت اجتماعی وضعیت ۴۶/۷۳ درصد پاسخ‌گویان در سطح زیاد و خیلی زیاد و ۳۶/۷۷ درصد در سطح کم و خیلی کم برآورد گردید. وضعیت سلامتی روحی و روانی ۲۳/۸۳ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۲۸/۵۷ درصد در سطح کم، ۹/۷۱ در سطح متوسط، ۱۴/۷ درصد زیاد و ۲۳/۱۹ درصد در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. وضعیت احساس محرومیت ۳۱/۴۲ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۲۶/۸ درصد در سطح کم، ۱۲/۰۸ در سطح متوسط، ۱۱/۲۵ در سطح زیاد و ۱۸/۴۵ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. در مورد عضویت در گروه‌ها و تشکلهای بیش‌ترین فراوانی با (۴۲/۹۱ درصد) در سطح زیاد و خیلی زیاد و کمترین فراوانی با (۲۹/۶۹ درصد) در سطح کم و خیلی کم ارزیابی شدند. در مورد متغیر وضعیت سلامتی جسمی بیش‌ترین فراوانی با (۵۸/۵ درصد) در سطح کم و خیلی کم و کمترین فراوانی با (۳۰/۴ درصد) در سطح زیاد و خیلی زیاد ارزیابی شدند. وضعیت سطح سواد ۲۸/۲۰ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۱۴/۳۶ درصد در سطح کم، ۳۱/۰۴ در سطح متوسط، ۹/۳۹ در سطح زیاد و ۷/۰۱ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید.

در مورد وضعیت کارآمدی بیش‌ترین فراوانی با ۲۹/۴۱ در سطح متوسط و کمترین فراوانی با ۹/۱۱ در سطح زیاد ارزیابی شدند. در مورد وضعیت تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی بیش‌ترین فراوانی با ۳۱/۰۹ در سطح متوسط و کمترین فراوانی با ۹/۱۱ در سطح زیاد ارزیابی شدند. در مورد امنیت اجتماعی بیش‌ترین فراوانی با ۳۲/۰۶ در سطح خیلی کم و کمترین فراوانی با ۸/۲۴ در سطح زیاد ارزیابی شدند. در مورد وضعیت فضای اخلاق عمومی بیش‌ترین فراوانی با ۳۳/۲۸ در سطح متوسط و کمترین فراوانی با ۸/۰۱ در سطح زیاد ارزیابی شدند. در مورد وضعیت امید به آینده بیش‌ترین فراوانی با ۳۵/۴۶ در سطح خیلی کم و کمترین فراوانی با ۱۰/۹۳ در سطح زیاد ارزیابی شدند. در مورد دسترسی به اعتبارات بیش‌ترین فراوانی با ۳۴/۱۹ در سطح کم و کمترین فراوانی با ۶/۱۴ در سطح زیاد ارزیابی شدند. وضعیت تاهل ۱۰/۲۵ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۳۵/۰۸ درصد در سطح کم، ۳۷/۸ در سطح متوسط، ۹/۷۵ در سطح زیاد و ۷/۱۲ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. وضعیت منزل مسکونی ۳۶/۱۲ پاسخ‌گویان در سطح خیلی کم، ۱۲/۷۹ درصد در سطح کم، ۳۶/۴۳ در سطح متوسط، ۵/۹۸ در سطح زیاد و ۸/۶۸ در سطح خیلی زیاد برآورد گردید. و در نهایت، در مورد متغیر سن بیش‌ترین فراوانی با ۳۷/۸ در سطح خیلی کم و کمترین فراوانی با ۶/۴۵ در سطح خیلی زیاد ارزیابی شدند. شاخص مرکزی میانگین نشاط اجتماعی روستاهای مورد مطالعه ۴ می‌باشد.

جدول ۲- درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار متغیرهای موثر بر نشاط اجتماعی روستاییان

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف معیار	سهم	توزیع	توزیع	توزیع
		میانگین	انحراف معیار	سهم	توزیع	توزیع	توزیع
		درصد پاسخ گویان (درصد)					
۱	وضعیت امکانات زندگی در روستا	۳/۲۰	۹/۳۴	۲۰/۲۶	۲۸/۵۰	۳۸/۷۰	۶/۱۸
۲	محیط اجتماعی مطلوب	۴/۱۵	۱۹/۴۵	۱۰/۷۶	۳۷/۶۳	۲۸/۰۱	۶/۱۱
۳	احساس عدالت اجتماعی	۸/۲۴	۱۶/۴۶	۱۲/۳۱	۲۶/۵	۳۶/۴۹	۶/۰۹
۴	پایبندی به ارزش‌های دینی	۱۱/۹۳	۱۵/۲۹	۱۳/۶۰	۳۵/۸۶	۲۳/۳۲	۶/۰۱
۵	میزان درآمد	۱۷/۴۹	۱۳/۶۳	۱۳/۷۱	۲۲/۱۲	۳۳/۰۲	۵/۸۴
۶	داشتن همبستگی اجتماعی	۱۴/۴۸	۱۴/۲۷	۱۸/۹۳	۲۰/۸۹	۳۱/۴۳	۵/۷۸
۷	میزان رضایت از زندگی	۲۰/۱۱	۱۵/۶۳	۱۴/۷۲	۳۰/۰۹	۱۹/۴۵	۵/۵۵
۸	مشارکت در جمع	۱۹/۵۸	۲۱/۳۲	۱۷/۹۶	۱۴/۲۱	۲۷/۴۳	۵/۵۱
۹	سلامت روحی و روانی	۲۳/۸۳	۲۸/۵۷	۹/۷۱	۱۴/۷۰	۲۳/۱۹	۵/۴۰
۱۰	عدم احساس محرومیت	۳۱/۴۲	۲۶/۸۰	۱۲/۰۸	۱۱/۲۵	۱۸/۴۵	۵/۲۲
۱۱	عضویت در گروه‌ها و تشکله‌ها	۲۹/۶۱	۱۳/۳۰	۲۷/۴۰	۱۷/۸۰	۱۱/۸۹	۵/۱۲
۱۲	داشتن سلامتی جسمی	۲۷/۹۸	۳۰/۵۲	۱۱/۰۹	۱۲/۹۸	۱۷/۴۳	۴/۸۵
۱۳	سطح سواد	۲۸/۲۰	۱۴/۳۶	۳۱/۰۴	۹/۳۹	۱۷/۰۱	۴/۳۵
۱۴	میزان کارآمدی	۲۹/۴۰	۱۵/۴۰	۲۹/۴۱	۹/۱۱	۱۶/۶۸	۴/۳۴
۱۵	تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی	۳۰/۰۴	۱۵/۹۰	۳۱/۰۹	۱۴/۲۲	۸/۷۵	۴/۲۲
۱۶	فضای مناسب اخلاق عمومی	۳۱/۴۵	۱۶/۰۸	۳۳/۲۸	۸/۰۱	۱۱/۱۸	۴/۱۹
۱۷	داشتن امید به آینده	۳۵/۴۶	۳۳/۱۲	۱۲/۵۱	۱۰/۹۳	۷/۹۸	۴/۰۸
۱۸	دسترسی به اعتبارات	۱۲/۳۴	۳۴/۱۹	۳۷/۰۹	۶/۱۴	۱۰/۲۴	۴/۰۱
۱۹	وضعیت تاهل	۱۰/۲۵	۳۵/۰۸	۳۷/۸۰	۹/۷۵	۷/۱۲	۳/۷۵
۲۰	وضعیت منزل مسکونی	۳۶/۱۲	۱۲/۷۹	۳۶/۴۳	۵/۹۸	۸/۶۸	۳/۶۴
۲۱	سن	۳۷/۸۰	۱۱/۰۲	۳۷/۲۸	۷/۴۵	۶/۴۵	۳/۵۲

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

ب) نتایج استنباطی

برای تعیین مهم‌ترین عوامل بهبود نشاط اجتماعی افراد ساکن در مناطق روستایی شهرستان اردبیل، از تحلیل عاملی استفاده شد. محاسبات انجام شده در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که جهت تعیین انسجام درونی داده‌ها برای بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی از آزمون KMO^1 و بارتلت استفاده گردید و در این بخش مقدار KMO برابر ۰/۷۶۶ و نیز آماره بارتلت برای تعیین عوامل بهبود نشاط اجتماعی روستاییان در منطقه مورد مطالعه نیز برابر با ۱/۰۸ به دست آمد که در سطح یک ۰/۰۰۰ معنی‌دار می‌باشد. بنابر این داده‌های موجود برای تحلیل عاملی مناسب تشخیص داده شدند. برای تعیین عوامل از مقدار ویژه و درصد واریانس استفاده گردید و ۴ عامل شناسایی شدند که در مجموع (۷۸/۲۴) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

جدول ۳- مقدار KMO و آزمون بارتلت

تحلیل عاملی	KMO	Bartlet Test	Sig
عوامل بهبود نشاط اجتماعی روستایی	۰/۷۶۶	۱/۰۸	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

¹. Kaiser-Meysler-Oklin

چرخش عامل‌ها و نام‌گذاری آن‌ها (تحلیل عاملی عوامل بهبود نشاط اجتماعی در منطقه)

همان‌طوری که گفته شد در این پژوهش برای تسهیل در تفسیر عامل‌ها و ساده کردن ساختار آنها از چرخش عاملی از نوع واریماکس استفاده شده است. جدول (۴) چهار عامل استخراج شده همراه با مقادیر ویژه و درصد واریانس را بعد از چرخش نشان می‌دهد. همان‌طوری که ملاحظه می‌شود عامل اول بیشترین سهم (۲۵/۹۸ درصد) و عامل ششم کم‌ترین سهم (۱۵/۷۹) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارا می‌باشد.

جدول ۴- عوامل استخراج شده با مقادیر ویژه و درصد واریانس بعد از چرخش

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد تجمعی
عامل اول	۳/۶۳	۲۵/۹۸	۲۵/۹۸
عامل دوم	۲/۷۳	۱۹/۵۳	۴۵/۵۲
عامل سوم	۲/۳۶	۱۶/۹۲	۶۲/۴۵
عامل چهارم	۲/۲۱	۱۵/۷۹	۷۸/۲۴

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴.

هم چنین برای تعیین سطح معنی‌داری و بیان نقش هر متغیر در عامل مربوط، در پژوهش حاضر متغیرهایی که بار عاملی بیش از ۰/۴ داشتند؛ مد نظر قرار گرفتند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که تمام متغیرهای وارد شده، دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۴ بوده‌اند. در نهایت، بر اساس نتایج جدول شماره ۵، متغیرهایی که در هر یک از ۴ عامل مذکور قرار می‌گیرند، عبارتند از:

عامل اول: متغیر مقبولیت اجتماعی بالا، وضعیت امکانات زندگی در روستا، رضایت از زندگی، احساس امنیت اجتماعی، محیط اجتماعی مطلوب، فضای مناسب اخلاق عمومی و سطح سواد در این عامل قرار دارند. بار عاملی این متغیرها نشان می‌دهد که تمامی آنها با این عامل همبستگی مثبت و بالایی دارند که با توجه به متغیرهایی که در این عامل قرار گرفته‌اند، عنوان «رضایت‌مندی و مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی» برای این عامل برگزیده شد. این عامل با توجه به مقدار ویژه آن (۳/۶۳) که از تمامی عامل‌های دیگر بیش‌تر است، بیش از ۲۵/۹۸ درصد از کل واریانس را تبیین می‌کند.

عامل دوم: متغیرهای قرار گرفته در این عامل شامل: عضویت در گروه‌ها و تشکل‌ها، میزان درآمد، کارآمدی، دسترسی به اعتبارات، وضعیت تاهل، کیفیت منزل مسکونی، امید به آینده و تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی می‌باشند. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد بار عاملی این متغیرها بین ۰/۴۱ تا ۰/۸۱ متغیر است و تمامی متغیرها با عامل دوم همبستگی مثبت دارند. با توجه به ماهیت متغیرهای تشکیل دهنده، نام «نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری» برای این عامل انتخاب گردید. که با مقدار ویژه (۲/۷۳)، در مجموع (۱۹/۵۳) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

عامل سوم: متغیرهای سن، عدم احساس محرومیت، پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی و احساس عدالت اجتماعی در این عامل جای می‌گیرند که با توجه به ماهیت متغیرهای تأثیر گذار، عامل سوم تحت عنوان عامل «بهبود اجتماعی و تعلقات مذهبی» نامیده می‌شود. که این عامل با مقدار ویژه (۲/۳۶)، در مجموع (۱۶/۹۲) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

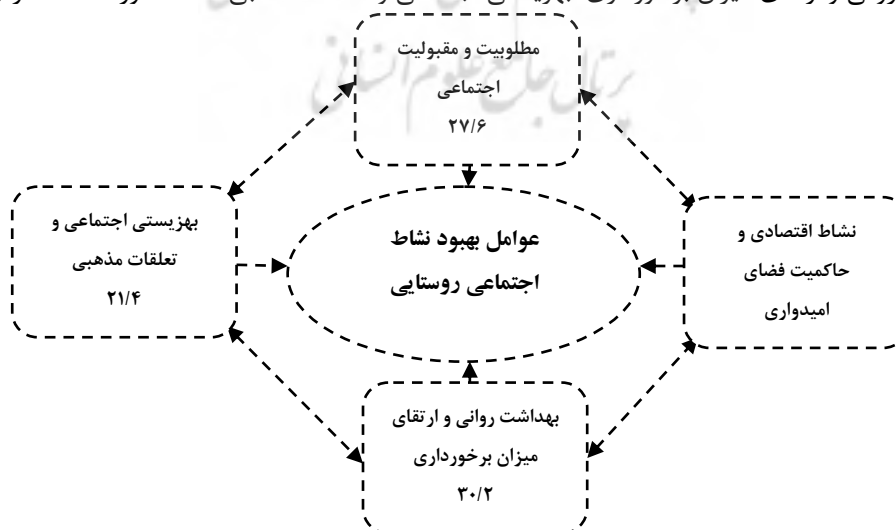
عامل چهارم: متغیرهایی که در این عامل قرار می‌گیرند، شامل: سلامتی روحی و روانی، رضایت از زندگی، دسترسی به اعتبارات و سلامتی جسمی می‌باشد که بر اساس آن‌ها، عنوان عامل «بهداشت روانی و جسمی» برای این عامل برگزیده شده است. که این عامل با مقدار ویژه (۲/۲۱)، در مجموع (۱۵/۷۹) درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند.

جدول ۵- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و بار عاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی	مقبولیت اجتماعی بالا	۰/۷۵
	وضعیت امکانات زندگی در روستا	۰/۹۲
	احساس امنیت اجتماعی	۰/۶۹
	محیط اجتماعی مطلوب	۰/۸۵
	فضای مناسب اخلاق عمومی	۰/۶۸
	سطح سواد	۰/۸۲
نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری	عضویت در گروه‌ها و تشکل‌ها	۰/۵۵
	میزان درآمد	۰/۸۱
	کارآمدی	۰/۵۳
	داشتن همبستگی اجتماعی	۰/۵۲
	وضعیت تاهل	۰/۴۱
	کیفیت منزل مسکونی	۰/۴۹
بهبود اجتماعی و تعلقات مذهبی	امید به آینده	۰/۵۷
	تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی	۰/۷۲
	سن	۰/۴۹
	عدم احساس محرومیت	۰/۷۴
بهداشت روانی و ارتقای میزان برخورداری	پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی	۰/۸۸
	احساس عدالت اجتماعی	۰/۶۴
	سلامتی روحی و روانی	۰/۷۰
	رضایت از زندگی	۰/۷۲
	دسترسی به اعتبارات	۰/۸۳
	سلامتی جسمی	۰/۴۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

در نهایت با توجه به نتایج فوق، عوامل بهبود نشاط اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان اردبیل در شکل (۳) نشان داده شده است که بر اساس آن نشاط اجتماعی روستایی با مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی، نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری، بهداشت روانی و ارتقای میزان برخورداری، بهبود اجتماعی و تعلقات مذهبی منطقه مورد مطالعه ارتباط دارد.

شکل ۳- مدل نهایی پژوهش؛ عوامل موثر بر نشاط اجتماعی روستایی و درصد تبیین هریک از آن‌ها، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

این مقاله عوامل بهبود نشاط اجتماعی در مناطق روستایی شهرستان اردبیل را مورد بحث و بررسی قرار داده است. جهت شناخت عوامل بهبود نشاط اجتماعی در منطقه مورد مطالعه (۲۱) شاخص به کار گرفته شد و داده‌ها با استفاده از مدل تحلیل عاملی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و با توجه به ملاک کیسیر، ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک برای عوامل بهبود نشاط اجتماعی روستایی استخراج شد. پس از چرخش عاملی به روش وریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل بهبود نشاط اجتماعی در مناطق روستایی در ۴ عامل طبقه‌بندی شدند. عامل اول با عنوان «مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی» با مقدار ویژه (۳/۶۳) بیش از ۲۵/۹۸ درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل دوم با عنوان «نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری» با مقدار ویژه (۲/۷۳) در مجموع (۱۹/۵۳) درصد از واریانس کل را تبیین کرد. عامل سوم با عنوان «بهداشت روانی و ارتقای میزان برخورداری» با مقدار ویژه (۲/۳۶) در مجموع (۱۶/۹۲) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. عامل چهارم با عنوان «بهبودی اجتماعی و تعلقات مذهبی» با مقدار ویژه (۲/۲۱) در مجموع (۱۵/۷۹) درصد از کل واریانس را تبیین کرد. نتایج این پژوهش در راستای یافته‌های هزارجریبی و آستین‌آفشان (۱۳۸۹) لاهمان و آرویس (۲۰۰۶) پناهی و دهقانی (۱۳۹۱) قرار دارد. علاوه بر این، نتایج این پژوهش با یافته‌های فوردیس (۲۰۰۰) و صحرائیان و همکاران (۱۳۸۹) هم‌خوان نیست.

در نهایت با استناد به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود با ارتقای شاخص‌های رضایت از زندگی، شامل افزایش رضایت شغلی (کاهش نرخ بیکاری، افزایش امکانات آموزشی و توجه به عوامل مؤثر بر رشد فرهنگی و اجتماعی جوامع روستایی)، توجه به عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی در مناطق روستایی شهرستان اردبیل، توجه به فراغت و تفریح جوامع روستایی اردبیل از قبیل برگزاری کلاس‌های آموزشی، هنری، غنا بخشیدن به محتوای برنامه‌های رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی و غیره می‌تواند اقدامات سودمندی برای افزایش روحیه نشاط و شادکامی اجتماعات روستایی در منطقه مورد مطالعه قلمداد شود. توصیه می‌شود به ارضای نیازهای مادی و معنوی اجتماعات روستاییان شهرستان اردبیل از طریق ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی، افزایش درآمدهای فردی و عمومی، تقویت زیرساخت‌های فیزیکی، ارائه خدمات اقتصاد محلی، تنوع‌بخشی فعالیت‌های اقتصادی، مبارزه با بیکاری، اقدام به بازتوزیع درآمد و اشتغال، حمایت از خلاقیت روستاییان و کارآفرینی، حمایت از بازاریابی و بازاریابی به موقع محصولات کشاورزی توسط دولت، حمایت دولت از دسترسی به منابع مالی و اعتباری، در اختیار قرار دادن نهاده‌های کشاورزی توسط دولت، حمایت ویژه دولت از روستاییان در مواقع خشکسالی و بحران، ارتقای بهره‌وری، اقدام به تبلیغات مثبت علیه روستاییان، تسهیل دسترسی روستاییان به خدمات و اقدامات ترویجی، توجه به بهداشت عمومی و آموزش، توجه به تامین‌های اجتماعی روستایی، مبادرت به تقویت زیرساخت اقتصادی، ارائه خدمات ترویجی، تخصیص بودجه کافی به فعالیت‌های عمرانی و سایر فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی، پخش برنامه‌های رادیو و تلویزیونی نشاط بخش و شادی‌آفرین، ارائه مشاوره در زمینه‌های تولید و توزیع و مصرف شهرستان اردبیل اهتمام بیشتری مبذول شود به این خاطر که بهبودی ذهنی و شادکامی، معلول احساس ارضای نیازهای اساسی و کلی انسان است. نظریه ارضای نیازها عنوان می‌کند که به هر میزان تأمین نیازها بیشتر باشد، افراد نشاط بیشتری دارند. شایسته است که منابع و امکانات به صورت یکسان بین سکونتگاه‌های انسانی اعم از خود شهر اردبیل و روستاهای پیرامون توزیع شود به این دلیل که، جامعه ای که توزیع منابع در آن عادلانه باشد، وضعیت رفاهی بهتری نسبت به جامعه‌ای دارد که منابع در آن به شکل ناعادلانه توزیع نمی‌شود. مطلوب است به تقویت انسجام اجتماعی جوامع روستایی منطقه مورد مطالعه عنایت بیشتری شود چون که، مطابق تئوری دورکیم بین انسجام اجتماعی و ارتقای نشاط رابطه وجود دارد و ایشان معتقد هستند هر چه قدر انسجام اجتماعی تقویت گردد و متعاقب آن فرد هر چه بیشتر در گروه جذب شده و پیوندهای عمیق‌تری با گروه داشته باشد، در نهایت باعث نشاط بیشتر وی می‌گردد. توصیه می‌شود تقویت اعتماد اجتماعی در سرلوحه اقدامات متولیان و مسئولان برنامه ریزی توسعه روستایی در نواحی روستایی شهرستان اردبیل قرار گیرد به این خاطر که، از نظر گیدنز اعتماد اضطراب را کاهش داده و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها یا امنیت وجودی را در فرد به وجود می‌آورد. بنابراین می‌توان وجود اعتماد اجتماعی در ایجاد و افزایش نشاط را تبیین کرد.

References:

1. Anbari, M., (2014), *suervy of backgrounds and strategies of social happiness in Iran*, Supreme Council of the Cultural Revolution.
2. Anbari, M., Haghi, S., (2015), *suervy of influencing individuals and social factors on social happiness of rural women, Case study: rural and urban women of Delijan County*, *Journal of Applied Sociology*, 53 (1), 1-26.
3. Argyle, G., (2001), *the psychology of happiness*, London, Rutledge.
4. Campbell, M.A., (1981): *the sense of well-being in America*, New York: McGraw-Hill.
5. Chalabi, M., Mosavi, S.M., (2009), *suervy of influencing sociological factors on happiness in micro and macro levels*, 9 (1-2), 34-57.
6. Chang, W., (2009): *Social capital and subjective happiness in Taiwan*, *International Journal of Social Economics*, 3(6), 835-851.
7. Diner, E., & Silgman, M., (2002): *very happy people*, *American psychology society*, 1(3), 81-97.
8. Einglehart, R (1995), *the Cultural evolution in advanced countries*, Translted: Mariam Vater, Kavir publication, Tehran.
9. Ghatrhei, F., (2008), *suervy of happiness reationship and educational factors quality on elementary school in Teharan County*, M.S Thesis of Pyschology and Training Science, University of Teacher Training, Tehran.
10. Hezar Jaribi, J., Safari Shali., R (2012), *suervy of social happiness concepts and influencing factos on it, (Case study: Central Province)*, *Journal of Welafare planning and Social Development*, 2(3), 31-72.
11. Hezar Jaribi, J., Satein Afshn., P (2010), *suervy of influencing factors on social happiness (with emphasis in Tehran Procince)*, *Jouranal of Applied Sociology*, 20 (33), 119-146.
12. Hills, P. & Argyle, M., (2001), *Emotional stability as a major dimension of happiness*, *Personality and Individual Differences*, 31 (8), 1357-1364.
13. Johnson, W & Krueger, R (2006): *How money busy happiness: genetic and environmental process linking finances and life satisfaction*, *journal of personality and Social Psychology*, 2(10), 680-683.
14. Kalantari, Kh., (2005), *processing and analysis in social-economical researches*, Tehran, Sharif Publicatiion.
15. Knight, J, Shi, L, Chang, Y., (2012), *Minorities in rural China: poorer but inherently happier*, *Economics Journal*, Department of Economics Department.
16. Knight, J., Lina, S., (2006): *subjective well-being and its determinants in rural China*, *Economic journal*, Department of Economics Manor Building, Oxford OX1, 1(3), 1-19.
17. Lia, S., (1999): *the rural-urban divide. Economics disparities and interactions in Chia*, Oxford university Press.
18. Miri, E., Khamesan, A., Ramazani, M., Ramazani., Feridun (2014), *influence of familiarity with living skills on students happiness of teacher training centers in Birjand*, *Journal of Khorasan Cultrual – Social*, 2 (5) , 157-174.
19. Philips, D.L., (1976): *social participation and happiness*, *the American Journal of Sociology*, 7(2), 453-468.
20. Rafipour, F., (1997), *social anomy and turbalance*, Tehran, Serosuh Publication.
21. Sligman, E., (2002): *very happy people*, *Psychological Science*, 1(3), 75-92.
22. Veenhoveen, R., (1998): *Two-state trait discussions on happier*, *Social Indicators Rserch*, 4(5), 211-213.
23. Veenhoveen, R., (2000): *the four qualities of life*, *Journal of Happiness Studies*, 1(2), 33-46.
24. Velazco, Y., Roya, M., (2005): *Exploring the relationship between happiness, objective and subjective well-being: evidence from rural Thailand*, Paper Presented at the Capabilities and Happiness Conference.
25. Witter, D., (1998): *rural education and subjective well-being: A Meta Analysis Education Evaluation and Policy Analysis*, 1(6), 145-159.

